

بررسی عوامل مؤثر در ایجاد و

بروز اختلالات رفتاری و

بزهکاری دانش آموزان

(استان تهران)

قسمت اول

عوامل مؤثر در ایجاد و بروز اختلالات رفتاری نوجوانان و مخصوصاً دانش آموزان مسأله ای است که توجه علما و دانشمندان را به خود جلب کرده و به شناسایی علل و یافتن راه حل هایی جهت جلوگیری از انحرافات دانش آموزان منجر شده است.

در تابستان سال ۱۳۶۶ طرح بسیار جامع و وسیعی با عنوان «بررسی عوامل مؤثر در ایجاد و بروز اختلالات رفتاری و بزهکاری دانش آموزان استان تهران» در مرکز بررسی مسایل روانی اجتماعی معاونت فرهنگی - اجتماعی نخست وزیری به اجرا درآمد. مسئول طرح و مجری پژوهش دکتر حسن احدی (استادیار دانشگاه علامه طباطبائی) بودند که با همکاری حدود ۵۰ نفر متخصص و زیر نظر و راهنمایی دکتر علی شریعتمداری (عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی) این تحقیق را انجام دادند.

«رشد معارف» فشرده این تحقیق را در دو قسمت در اختیار خوانندگان قرار خواهد داد. لازم به ذکر است که این تحقیق دارای ۳۵ فرضیه بوده که نتایج ۱۴ فرضیه در قسمت اول شرح داده شده و اصل فرضیه ها و نتایج آنها و توصیه ها و راهبردهای تحقیق در قسمت دوم خواهد آمد.

سلامت جامعه در گرو سلامت آحاد مردمانی است که در کنار هم در جریان تعاملهای مکرر و مستمر، دوام زندگی مشترک را تضمین می نمایند. بدانگونه که ارگانیزم موجود زنده در برابر عوارض و عوامل مختلف آسیب پذیر است و به مجرد غلبه عوامل مخاطره آمیز دچار اختلال می گردد و مسیر طبیعی حیاتش مخدوش می شود. جامعه انسانی یا حیات مشترک و توانائی مردمان، در معرض حوادث و ناسازگاریها و انحرافات و کژیها دچار عوارض و بیماریهای مختلف می گردد. این امر با همه بداهت و روشنی اش غالباً مورد غفلت و سهل انگاری واقع شده و لذا درجه خطر آفرینی اش فزونی می گیرد - بواقع پیچیدگیهای اجتناب ناپذیر حیات اجتماعی، آنچنان مسلط می گردند که توان تحلیل و تصحیح را از عوامل اجراء و عناصر کارساز می ستانند و به زعم «امیل دورکهایم» جامعه شناس معروف، حالتی از بحران و عدم تنظیم نرمهای اجتماعی حاکمیت می یابند که از آن بنام آنومی یا بی هنجاری Anomi یاد می کند.

از کیفیات خطیری که به روان اجتماع - فرهنگ و حیطة ارزشهای اجتماعی مرتبط است و مستقیماً سراغ سلامت و صحت جامعه را برای عموم می گیرد، احوال قشر نوجوان و جوان است که جمعیت آنان متناسب با شرایط خاص فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی ... هر جامعه - در دنیای امروز و بالاخص در جهان سوم، روندی روبه تزايد دارد، و سطحی وسیع در قاعده هرم سنی جمعیت جامعه را بخود اختصاص می دهد و می توان به

جرات گفت که این بخش عظیم از نیروی انسانی بدان هیأت که سطح زیرین و گستره قابل توجهی از هرم سنی را هویدا می‌سازد، عیناً در بطن و متن اصلی جامعه نیز همین هویت و فونکسیون را دربر دارند، چرا که آینده و جمیع حالات و دگرگونیهای جامعه رهین جگونگی احوال امروزین این بخش پوینده جامعه است، به عبارت دیگر افزایش عوامل مخدوش کننده روح و روان و عملکرد نوجوان و جوان در جامعه امروز، تهدید جدی موقعیت های آینده است و کاهش عوامل مزبور و کم اثر ساختن یا زدایش توان تأثیر آنان، ضمانت صحت آینده خواهد بود و هموارساز زمینه های مساعد برای پویش و تعالی.

بهمین لحاظ مطالعات و تحقیقاتی که در زمینه یافتن عوامل مؤثر در انحرافات نوجوانان و علل خطاهای رفتاری آنان صورت می‌گیرد از اهمیتی شایسته برخوردارند.

این مختصر نگاهی است به تحقیق وسیع و میدانی در همین قلمرو که عوامل متعددی را مرتبط با بزهکاری نوجوانان کشور در سال ۱۳۶۶ مورد مطالعه قرار داده است.

— اشاره ای به مسأله یابی تحقیق. Problematic.

طرح مسأله و مشکل در نقطه آغازین این بررسی، نگاهی خاص و دلسوزانه به عارضه های اجتماعی به عنوان مسائل اجتماعی است و تأکیدی است بر شرایط مشهود و موقعیت های قابل مطالعه و عینی. و اینکه برخی از دانش آموزان به عنوان نهالهای ظریف و حساس که امید همگان به استحکام و ثمربخشی آنانست، دستخوش انحرافات رفتاری مختلف می گردند، مستند به داده های آماری و گزارشات مسئولان آموزش و پرورش مراکز انتظامی و قضایی، عده ای از دانش آموزان به اختلالات رفتاری مانند دزدی و انحراف جنسی و اعتیاد مبتلا می باشند.

شاید این امر بر اثر آشفستگی های طبیعی ناشی از سیر و جهش و حرکت انقلاب باشد، بدیهی است بزهکاری اجتماعی ابتدا دامنگیر گروه های سنی نوجوان و جوان که بیشتر جامعه دانش آموزان را تشکیل می دهند، می گردد. این گروه های سنی، بیشترین مرتکبین بزه های اجتماعی را تشکیل می دهند — بنا به یکی از آمارهای انتشار یافته تنها در سال ۱۳۶۲ جمعاً ۵۱۳۲۲ نفر در سطح کشور در گروه سنی ۱۳ تا ۳۰ سال در رابطه با جرائم گوناگون از قبیل دزدی، انحرافات جنسی، اعتیاد، تشویق کردن اشخاص به کارهای منافی عفت، فرار از منزل، کلاه برداری، سرقت مسلحانه، شهادت کذب ... بازداشت شده اند.

مواد مخدر نیز رشد قابل توجهی را نشان می دهد، به موجب آمار دیگر از مراجع قضایی، درصد معتادان طی سالهای اخیر در گروه های سنی نوجوان بیشتر شده است — و این ارقام در قیاس با میزان سالهای گذشته — افزایش فزاینده و مشهودی را نشان می دهد.

مجموع داده های مزبور، ما را به سوی این واقعیت رهنمون می سازد که بزهکاری اجتماعی — روانی در دانش آموزان روند غیرطبیعی داشته است این مشکل نه تنها کانون خانواده را مورد تهدید

قرار می دهد، بی شک بر سلامت عمومی جامعه تأثیر می گذارد و این خود بر مشکلات آموزش و تربیت نیروی انسانی کشور می افزاید. جامعه انقلابی ما در مسیر جرم زدایی گامهای فراوانی برداشته ولی تا مرحله پالایش اجتماعی و مجهز کردن اطفال و دانش آموزان به اصول و ارزشها و اعتقادات صحیح راهی طولانی در پیش است و حتی باید افزود که کثرت جمعیت و رشد روزافزون آن امکان تصحیح را مشکلتر می سازد.

نکته دیگر آن در خصوص کثرت رفتارهای اجتماعی و بزه کاری دانش آموزان متأسفانه امروزه برخوردها در چارچوب عملکرد دستگاههای انتظامی و قضایی می باشد. و در این گذر برخورد تربیتی و آموزشی به منظور خشکانیدن ریشه ها و علل و عوامل جرم آفرین اجتماعی صورت نمی گیرد.

در حقیقت آنچه انجام می شود، مبارزه با معلول و ظواهر است نه با علت یا علل، حال آن که جرم زدایی اجتماعی — روانی، کار ساده ای نیست باید عوامل روانی — عاطفی — اقتصادی را دقیقاً شناخت تا بتوان گامی در جهت تحلیل مسأله برداشت، اعتقاد دانشمندان علوم اجتماعی بر آن است که انسان از لحظه تولد در میان شبکه روابط متقابل جامعه به سر می برد و در ضمن رفتارهای متقابلی که بین او و دیگران روی می دهد، میراث جامعه را به درون خود جذب می کند، بنابراین انسان نمی تواند بدون تأثیر از محیط بیرونی، به تأمین نیازمندیهای مادی و معنوی خود بپردازد. شخصیت انسان مادرزادی و ثابت نیست بلکه قسمت عمده ای از آن از محیط تأثیر می پذیرد. و علاوه بر این روانشناسان و محققین تعلیم و تربیت معتقدند که مسائلی مانند، کمبودهای عاطفی و تبعیض در خانواده، روشهای استبدادی، طلاق، غیبت بیش از حد والدین از خانه، انحراف والدین، محیط نامناسب مدرسه، عوامل اصلی این انحرافات می باشند. لذا نگرش مفید در احوال و رفتارهای نوجوانان مستلزم توجه به این عواملی است که

مبتنی بر تحقیقات عمیق علمی پیشین، تأثیرگذارهای آنها محرز گردیده است.

تعریف و تاریخچه بزهکاری دانش آموزان و بعضی علل مؤثر بر آن:

بزهکاری نوجوانان اساساً مختص به یک جامعه یا یک فرهنگ نیست. همه جوامع بشری و همه گروهها با آن درگیر و بدان مبتلا هستند و جهت چاره‌جویی آن پیش‌اندیشی، برنامه‌ریزی و اقدام می‌کنند.

در بیشتر کشورها، واژه بزهکاری و عبارت بزهکاری نوجوان، به فردی اشاره دارد که سن او معمولاً بین ۱۲ تا ۱۸ سال است. و به کاری دست‌یازیده که از دیدگاه قانون شایسته مجازات است.

پاره‌ای از اعمال را که نوجوان مرتکب می‌شود همچون سرقت، حمله‌های تعرض‌آمیز، قتل، دگرگشتی و مصرف مواد مخدر ... چنانچه از بزرگسالان نیز سرزند، جرم و جنایت محسوب می‌گردد، اما بقیه رفتارها که آنها را می‌توان «بزه‌های ویژه یا موقعیتی» نامید خاص نوجوانان است. اعمال و کنش‌هایی چون «مدرسه‌گریزی، تا دیروقت شب بیرون ماندن و پرسه‌زدن، نمرود و سرکشی گریزی و فرار از منزل» ... از این جمله‌اند. این اعمال تنها در صورتی که نوجوان مرتکب آنها شود، جرم و بزه محسوب می‌گردد.

از این گذشته واژه بزهکاری بیشتر یک اصطلاح حقوقی و قانونی است تا یک مفهوم روانشناختی، یعنی آنچه را که در زمانی و مکانی و فرهنگی، خلاف و بزه تلقی می‌شود، امکان دارد در زمان و فرهنگ دیگر، مجاز و مشروع برشمرده شود.

آمارهای منتشره نشان می‌دهد که از سال ۱۹۶۰ تا ۱۹۷۶، میزان بزهکاری کشورهای اروپایی روندی صعودی داشته در سالهای بین ۷۹-۱۹۷۶، منحنی بزهکاری افزایش را نشان می‌دهد و از سال ۷۹ تا

۱۹۸۵ این نرخ نسبتاً ثابت مانده و نتایج نهایی طبقاً محتاج مطالعات مستمری بوده است. در سال ۱۹۸۰ افراد زیر هیجده سال که تنها ۲۸ درصد کل جمعیت آمریکا را تشکیل می‌دادند، در بسیاری از جرایم، درصد بالایی از جرایم را احراز کرده‌اند.

ضمناً در میزان بروز بزهکاری از لحاظ جنس نیز تفاوت آشکار است، طی سالهای متمادی، ارتکاب بزهکاری در پسر نسبت به دختر (۴ یا ۵) به (۱) بود. از سال ۱۹۸۰ به بعد نسبت کل بزهکاریها، از سوی پسران نسبت به دختران روبه فزونی نهاده است.

شایع‌ترین اتهامات یا بزه‌های ارتكابی وارده بر پسران عبارتند از: رفتارهای پرخاصیت‌جویانه چون، سرقت اتومبیل جهت خوش‌گذرانی، سرقت مسلحانه در شب، آسیب‌رسانی به مال و جان دیگران، دکه‌دزدی، اتومبیل‌دزدی، و مصرف مواد مخدر، اما در دختران،

مطابق گزارشهای پلیس شایعترین اتهامات به این شرح‌اند: فرار از خانه (خانه‌گریزی) اصلاح‌ناپذیری - سرکشی (عدم توانایی والدین در نظارت در رفتار دختر) روابط جنسی نامشروع که در سالهای اخیر افزایش قابل توجهی در بزه‌کارهای انتسابی به دختران پدید آورده است. و بزه‌هایی چون مصرف مواد مخدر، دزدی از فروشگاه، جیب‌بری، فحشاء روبه فزونی نهاده است.

بی‌شک در سبب‌شناسی بزهکاری نوجوانان، عوارض و عوامل متعددی دخالت دارند، هم شرایط اجتماعی و هم تجارب فردی در پدیدآیی بزهکاری نوجوانان سهم و شریکند. فقر و کیفیت زندگی ناشی از آن، خود مجموعه‌ای عمده از این عوامل را تشکیل می‌دهند.

محققان معتقدند، مدرسه و نظام آموزشی می‌تواند سهم و نقش دوسویه‌ای در بزهکاری ایفا نماید. از یک سو، زمینه را جهت ابراز رفتارهای بزهکارانه، و خلاف قانون آماده سازد و از سوی دیگر با مشی سنجیده و اقداماتی احتیاطی و پیشگیرانه در ریشه این مشکل را در شخصیت نوجوان بخشکاند - و به او امکان دهد تا استعدادهای خود را شکوفایی سازد و نیروهای ذهنی، عاطفی، جسمانی خویش را در مسیری اخلاق، سازنده، مفید و جامعه‌پسند هدایت کند.

محیطی که نوجوان در آن بسر می‌برد و با آن ارتباط تنگاتنگ دارد، تأثیر نافذ و بر اهمیتی بر رویدادهای رشد وی برجای می‌گذارد گفته شده است در مورد دوره نوجوانی، این تأثیر بسیار پراهمیت‌تر از سایر دوره‌های دیگر زندگی است.

مدارس راهنمایی و متوسطه بی‌تردید از بهترین و عمده‌ترین نهادهایی هستند که نوجوان در آنها، یکی از بحرانی‌ترین دوره‌های زندگی خویش را سپری می‌کند، متأسفانه تأثیر نظام مدرسه بر بازسازی و تکوین شخصیت سالم نوجوان همواره مثبت نیست.

نگاهی به اتم تحقیقات ۱۰ سال اخیر در مورد تأثیر نظام مدرسه بر شخصیت نوجوان

الف - گزارش کلن «Coleman» تحت عنوان جامعه نوجوانان در اوائل سال ۱۹۷۹ انتشار یافت او به عنوان یک جامعه‌شناس تعداد زیادی از دانش‌آموزان را (بین کلاس‌های ۹ تا ۱۲) از مدارس متعدد مورد مطالعه قرار داد.

از مدارس روستایی و شهری و طبقات اقتصادی و اجتماعی مختلف، پرسش اصلی او این بود که «از دید دانش‌آموزان مدرسه چگونه مکانی است» و استنتاج نهایی مطالعه مزبور این بود که در تمام مدارس، منبع و کانون ارزشهای مسلط بر دانش‌آموزان، یک گروه برجسته از آنانست که وی آنها را گروه سرآمد «Elite - Subgroup» یا جماعت نخبه «leading Crowd» نام نهاد.

او به تفکیک جنس، علایق دانش‌آموزان را برای مشاغل آتی شان

مورد بررسی قرار داد. تمایلات آنها برای مشاغل و موقعیت‌های آینده چنان بود که می‌خواستند خلاف آنچه که امروز هستند، باشند. ولی این آراء نشان از آن داشت که تمایلاتشان ناشی از تأثیر پذیری از همان گروه سرآمد خودشان بوده است. چرا که سرآمدان به آنها نقش‌هایی را تفویض می‌کردند و آرمانهایی را پدید می‌آوردند که خلاف موقعیت فعلی‌شان بوده است و اثبات این بررسی در همین معناست که گروه سرآمد و همسالان معاشر تأثیر قابل توجهی بر دانش‌آموزان دارند.

ب - بررسی وضعیت نوجوانان در مدارس راهنمایی و متوسطه. پروژه SaS ساس که توسط دو تن از پژوهشگران بنامهای «اسپرنتال و موشر» در سال ۱۹۶۹ اجرا گردید این تحقیق نیز در جستجوی احساس خاص دانش‌آموزان نسبت به محل تحصیلشان بود که اگر این احساس مثبت باشد، درجه بزهکاری و انحراف پائین بوده و بعکس اگر دانش‌آموزان احساس خوبی نسبت به مدرسه نداشته باشند، معمولاً گرایش‌های آنها به سمت بزهکاری بیشتر است. این پروژه هم نتایجی مشابه بررسی کلمن داشت که ۷۰٪ دانش‌آموزان تمایل داشتند که به عنوان ستاره ورزشی یا رهبر محبوب دانش‌آموزان شناخته شوند.

ج - مطالعات و پژوهش جان گودلد. Godled - J. در سال ۱۹۸۰ در ارتباط با اثر دبیرستان بر خصوصیات دانش‌آموزان در سطح ملی انجام گرفت. بنابراین بررسی، مهمترین جنبه و جلوه مدرسه، همسالان و ورزش شناخته شد. یعنی ظاهر آراسته داشتن و ورزشکار بودن، ارزشهای مسلط تلقی می‌شوند. این امر موجب می‌شود که درک مثبت از خویشتن و خویشتن‌بنداری شخصی. Personal. «self. Concept» به گونه‌ای فزاینده در راستای منفی پیش رود. در

پژوهش گودلد نشان داده شده که روشها و شیوه‌های آموزشی نیز در شکل‌گیری این ارزشهای منفی دخالت داشته است. پژوهشگران و یافته‌های پژوهشی بر سر این نکته توافق داشتند که هنوز شیوه مسلط در آموزش و ارائه دروس - شیوه‌های متداول سنتی است. د - پژوهش دیگری که با عنوان «بانزده هزار ساعت در مدرسه» معروف شده در سال ۱۹۷۹ توسط روان‌پزشکی به نام «مایکل راتر» در دوازده دبیرستان انگلستان در سطح ملی انجام گرفت. مراد از ۱۵ هزار ساعت، میزان وقتی بود که یک دانش‌آموز جهت تکمیل دوره راهنمایی و متوسط سپری می‌کند.

در این پژوهش هدف، یافتن ارتباط بین توفیق تحصیلی و ویژگیهای خود این مدارس و وجود همبستگی بین این دو بود، راتر خصوصیات این مدارس را بشرح زیر جمع بندی کرد:

- ۱ - هر اندازه تأکید بر توفیق تحصیلی دانش‌آموزان بیشتر باشد، میزان توفیق و دست‌آورد تحصیلی نیز بیشتر خواهد بود.
- ۲ - در مدارس که دانش‌آموزان آنها توفیق تحصیلی چشمگیر داشتند، پاکیزگی، نظم و انضباط و سازمان دهی محیط داخلی مدرسه بیشتر، محسوس بوده و البته این موضوع به قدمت و سابقه مدرسه یا

تازگی بنای آن ارتباطی نداشت.

۳ - در مدارس که دانش‌آموزان نوجوان از لحاظ تحصیلی و علمی پیشرفت چشمگیری داشتند، ضوابط و رهنمون‌هایی قابل فهم، روشن و عاری از ابهام جهت رفتار و اعطای پاداش وجود داشت.

۴ - میزان مسؤلیت‌پذیری دانش‌آموزان و میزان مشارکت آنان چه در فعالیت‌های علمی و آموزشی و چه در فعالیتهای فوق برنامه با میزان توفیق تحصیلی آنان، همبستگی قوی نشان می‌داد.

۵ - دانش‌آموزان موفق‌تر، در مدارس بودند، که اعضا و کارکنان آن کاملاً جدی و سازمان یافته بودند. علاوه بر موارد مزبور، راتر نشان داد که ویژگیهای رفتاری دانش‌آموزان در بدو ورود به مدرسه، می‌تواند عامل مهمی بشمار آید.

نمونه مورد تحقیق

نمونه مورد تحقیق مرکب از ۲۶۵۳ نفر دانش‌آموز در سطح کل کشور بوده است که برابر گزارش مریان تریستی مدارس دارای یکی از انحرافات رفتاری «سرقهت، هم جنس‌بازی یا اعتیاد بوده‌اند» ۸۸۱ دانش‌آموز عادی که به منظور مقایسه از مدارس مورد تحقیق که توسط اولیا مدارس به صورت تصادفی انتخاب شده و به پرسشگران معرفی گردیدند، علت انتخاب این دانش‌آموزان علاوه بر مقایسه داده‌های مربوط به آنان با گروه مورد تحقیق به این لحاظ بود که به هنگام پرسش از دانش‌آموزان بزهکار همراه آنان مورد سوال قرار می‌گیرد تا شبیه‌ای در ذهن دانش‌آموزان بزهکار گروه مورد مطالعه و نیز ایجاد سوءظن در اذهان دیگر دانش‌آموزان ننماید. از ۱۶ استان کشور ۱۸۹۲ تن دانش‌آموز بزهکار و در تهران ۷۶۰ دانش‌آموز مورد تحقیق واقع شده‌اند.

مطالعات فرهنگی
مجله علمی و تحقیقاتی

متغیر x	گروهها	گروه مورد مطالعه	گروه مقایسه
۷-۱۱	فراوانی	۱۶	۲۳
	درصد	۱۱/۷	۱۷/۴
۱-۱۶	فراوانی	۱۰۰	۱۶
	درصد	۷۳/۵	۵۷/۶
۱۷-۲۰	فراوانی	۲۰	۲۳
	درصد	۱۴/۷	۲۵
جمع	فراوانی	۱۳۶	۱۳۲
	درصد	۱۰۰	۱۰۰

$$x' = 7/66$$

$$df = 2$$

توضیح اینکه مجموعه بررسی جداول که در پیش می‌آیند، خاص مطالعات مربوط به حومه تهران است یعنی تعداد ۱۳۶ نفر از گروه مورد مطالعه (بزهکاران) و ۱۳۲ نفر به عنوان گروه مقایسه و شاهد. عوامل هجده گانه‌ای که در این بررسی به عنوان تأثیر گذار بر رفتار و اختلالات رفتاری مورد مطالعه قرار گرفته‌اند به این شرح‌اند:

عامل اول، ویژگیهای فردی: محل تولد، سن، جنس، نقایص عضوی، وضع جسمانی.

عامل دوم، مشخصات تحصیلی: میزان تحصیلات، محل تحصیل، وضعیت تحصیلی، وضعیت مردودی، مردودی در دبستان، مردودی در راهنمایی، مردودی در دبیرستان، تجدیدی.

عامل سوم، سازگاری با محیط.

عامل چهارم، ویژگیهای پدر: سن دانش‌آموز هنگام فوت پدر، سن پدر، شغل پدر، درآمد پدر، میزان تحصیلات پدر.

عامل پنجم، ویژگیهای مادر: سن دانش‌آموز هنگام فوت مادر، سن مادر، شغل مادر، درآمد مادر، میزان تحصیلات مادر.

عامل ششم، رابطه والدین: سازش والدین با یکدیگر، احترام والدین به یکدیگر، همفکری والدین.

عامل هفتم، وضعیت فعلی خانواده: ازدواج مجدد پدر، ازدواج مجدد پدر با چه کسی صورت گرفته، ازدواج مجدد مادر، ازدواج مجدد مادر با چه کسی صورت گرفته، در حال حاضر پدر با چه کسی زندگی می‌کند، در حال حاضر مادر با چه کسی زندگی می‌کند، تعداد افراد خانواده، فرزند چندم خانواده، دانش‌آموز با چه کسانی زندگی می‌کند، درآمد کسانی که دانش‌آموز با آنها زندگی می‌کند، میزان تحصیلات کسانی که دانش‌آموز با آنها زندگی می‌کند.

عامل هشتم، وضعیت سکونت: ویژگیهای محل سکونت، نوع محل سکونت، تعداد اتاقهای محل سکونت.

عامل نهم، مهاجرت: مهاجرت، مهاجرت جنگی، چگونگی مهاجرت، مدت مهاجرت.

عامل دهم، چگونگی گذراندن اوقات فراغت: مطالعه، ورزش، سینما، گردش و پارک‌ها.

عامل یازدهم، برخورد با مشکلات: عکس العمل در برابر مشکلات.

عامل دوازدهم، تمایل به سرقت: دزدی بصورت مخفیانه و زور، نحوه ارتکاب به دزدی، علت ارتکاب به دزدی، تمایل به دزدی.

عامل سیزدهم، انحرافات جنسی: تمایل به انحراف و نوع آن، علت انحراف، نحوه ارتکاب.

عامل چهاردهم، اعتیاد: اعتیاد و نوع آن، علت اعتیاد، سیگار.

عامل پانزدهم، سایر انحرافات: نوع انحرافات.

عامل شانزدهم، علاقه به ورزش: میزان علاقمندی به ورزش.

عامل هفدهم، دوستان: دوستان نزدیک، محل تشکیل دوستی‌ها، میزان علاقه دوستان به او، علت علاقمندی دوستان، هدف دوستان از

دوستی با او، نظر دانش‌آموز نسبت به دوستان او.

عامل هیجدهم، بیماریها: بیماری اول، سن ابتلا به بیماری، مدت

بیماری، عواقب بیماری، بیماری دوم

در آزمونهای این بررسی - فرض دایر بودن بیشترین بزهکاری در

بین نوجوانان ۱۶-۱۲ ساله تأیید شده و به لحاظ جنسیت دانش‌آموزان

پسر بیشتر مرتکب بزهکاری شده‌اند و بین دو گروه مقایسه و تحقیق

تفاوت معنبری وجود دارد و بدین ترتیب فرضیه این تحقیق که

دانش‌آموزان پسر بیشتر از دانش‌آموزان دختر مرتکب بزهکاری

می‌شوند تأیید می‌گردد.

جدول شماره ۱

متغیر	گروهها	گروه مورد مطالعه	گروه مقایسه
مؤنث	فراوانی	۳۲	۵۱
	درصد	۲۳/۵	۳۸/۶
مذکر	فراوانی	۱۰۴	۸۱
	درصد	۷۶/۵	۶۱/۴
جمع	فراوانی	۱۳۶	۱۳۲
	درصد	۱۰۰	۱۰۰

جدول داده‌های این بررسی نشان داده است که نقص عضو عامل مؤثر و تعیین کننده‌ای در بروز و ظهور بزهکاری نوجوانان نیست اما وضعیت جسمانی دانش‌آموزان براساس داده‌های این بررسی محل تعمق‌اند. اشخاص لاغر و استخوانی در مرحله اول و چاق‌ها در مرحله دوم بزهکاری بیشتری بوده‌اند.

در مقطع تحصیلی راهنمایی دانش‌آموزان بزهکار بیشتری معرفی شده‌اند و از قلم جداول تأیید می‌نماید که سطح جرائم در مقطع راهنمایی بیشتر است و این امر مؤید این است که در سن ۱۶-۱۲ سالگی بیشتر جرائم دیده شده است، وجود رقم ۷۲٪ در دوره راهنمایی نسبت به ۵۱٪ درصد دبیرستان، ۲۲/۸٪ در دبستان، تمرکز آشکاری را در سطح راهنمایی هویدا می‌سازد.

به لحاظ درس از نظر معلمان وضع دانش‌آموزان بزهکار خوب نیست و بطور کلی موقعیت تحصیلی آنها در قیاس با دانش‌آموزان غیر بزهکار متوسط و ضعیف است و ۸۰٪ دانش‌آموزان بزهکار در برابر ۴۸/۵ درصد دانش‌آموزان عادی رد شده‌اند، و میزان مردودی بین یکسال تا سه سال بوده و تفاوت داده‌ها جای تأمل دارد. مردودی دانش‌آموزان بزهکار در دوران دبستان بسیار بالاتر از گروه مقایسه بوده و در هر سه مورد یکسال و دو سال و سه سال مردودی اختلاف بارزی بین آنان دیده شده است. ضمناً درصد بزهکاری که در مدرسه ایجاد تشنج کرده و صحنه زد و خورد با دیگران و سرکشی از قوانین

مداخله سطح سواد مادران دانش آموزان در امر بزهکاری با محاسبات آماری این پژوهش تأیید شده است به این معنا که مادران بزهکار در مقایسه با سایر دانش آموزان غالباً بیسواد هستند. (جدول شماره ۵)

(ادامه دارد)

داشته اند، بسیار بالاست اشتغال در بخش خصوصی نزد پدران دانش آموزان بزهکار بیشتر از گروه مقایسه است و پیش فرض اینکه دانش آموزانی که پدران آنها دارای مشاغل در بخش خصوصی هستند در مقایسه با دانش آموزان غیربزهکار که پدران آنها دارای مشاغل در بخش خصوصی نیستند بیشتر مرتکب بزهکاری می شوند، تأیید می گردد. (جداول شماره ۲، ۳، ۴ و ۵)

جدول ۲- توزیع فراوانی وضعیت دانش آموزان از نظر تحصیلی

متغیر	گروهها	گروه مورد مطالعه	مقایسه
بسیار خوب	فراوانی	۳	۱۴
	درصد	۲/۲	۱۰/۶
خوب	فراوانی	۱۰	۳۲
	درصد	۷/۴	۳۱/۸
متوسط	فراوانی	۶۲	۴۲
	درصد	۴۵/۶	۳۱/۸
ضعیف	فراوانی	۴۸	۲۵
	درصد	۳۵/۳	۱۸/۹
خیلی ضعیف	فراوانی	۱۱	۵
	درصد	۸/۱	۳/۸
بدون پاسخ	فراوانی	۲	۴
	درصد	۱/۵	۳
جمع	فراوانی	۱۳۶	۱۳۲
	درصد	۱۰۰	

جدول ۳- توزیع فراوانی وضعیت درگیری دانش آموزان با اولیای مدرسه

متغیر	گروهها	گروه مورد مطالعه	مقایسه
درگیری نداشتند	فراوانی	۵۷	۱۲۹
	درصد	۴۱/۹	۹۷/۷
مشاجره لفظی	فراوانی	۳۱	۲
	درصد	۲۲/۸	۱/۵
زد و خورد	فراوانی	۱۰	۰
	درصد	۷/۴	۰
سرکشی از قوانین	فراوانی	۳۵	۱
	درصد	۲۵/۷	-/۸
بدون پاسخ	فراوانی	۳	۰
	درصد	۲/۲	۰
جمع	فراوانی	۱۳۶	۱۳۲
	درصد	۱۰۰	

$\chi^2 = 95/46$

df=۳

df=۴

$\chi^2 = 4/40$

جدول ۴- توزیع شغلی پدر دانش آموزان

$$x^2 = 23/85$$

$$df = 5$$

متغیر	گروهها	گروه مورد مطالعه	گروه مقایسه
در شرکت خصوصی	فراوانی	۲۳	۷
	درصد	۱۶/۹	۵/۳
شغل دولتی	فراوانی	۲۲	۲۵
	درصد	۱۶/۲	۳۴/۱
شغل آزاد	فراوانی	۶۷	۶۰
	درصد	۴۹/۳	۴۵/۴
بازنشسته	فراوانی	۲	۸
	درصد	۱/۵	۶/۸
بیکار	فراوانی	۸	۶
	درصد	۵/۹	۴/۵
پدر فوت شده	فراوانی	۱۴	۶
	درصد	۱۰/۳	۴/۵
جمع	فراوانی	۱۳۶	۱۳۲
	درصد	۱۰۰	۱۰۰

جدول ۵- توزیع فراوانی شغل مادران دانش آموزان

$$x^2 = 7/26$$

$$df = 2$$

متغیر	گروهها	گروه مورد مطالعه	گروه مقایسه
دولتی	فراوانی	۲	۱۱
	درصد	۱/۵	۸/۳
شغل آزاد	فراوانی	۳	۲
	درصد	۲/۲	۱/۵
خانه دار	فراوانی	۱۲۹	۹۱۶
	درصد	۹۴/۹	۸۷/۹
مادر فوت شده	فراوانی	۲	۳
	درصد	۱/۵	۱/۵
جمع	فراوانی	۱۳۶	۱۳۲
	درصد	۱۰۰	۱۰۰

جدول ۶- توزیع فراوانی وضعیت تحصیلی

متغیر x	گروهها	گروه مورد مطالعه	گروه مقایسه
دبیرستان	فراوانی	۷	۶۰
	درصد	۵/۱	۴-۱/۵
راهنمایی	فراوانی	۹۸	۵۸
	درصد	۷۲	۲۳/۹
دبستان	فراوانی	۳۱	۱۴
	درصد	۲۲/۸	۱۰-۱/۶
جمع	فراوانی	۱۳۶	۱۳۲
	درصد	۱۰۰	۱۰۰

$$x^2 = 58/56$$

$$df = 2$$